

Maria Yudina

JMÉNO JAKO PŘEDPOKLAD FILOSOFIE. VŠELIDSKÉ KOŘENY POZNÁNÍ V MYŠLENÍ P. FLORENSKÉHO

Práce M. Judinové je věnována filosofii jména v tvorbě Pavla Florenského. Práci lze přibližně rozdělit na část úvodní, která obsahuje kapitoly věnované zdrojům Florenského filosofie jména v ruském myšlení a v onomatotoxním hnutí, a stručné pojednání o životě a díle samotného Pavla Florenského. Další části práce (začínající přibližně kapitolou 2) jsou věnovány interpretaci několika textů, které jsou v tvorbě Florenského zmíněné otázky věnovány. Následuje závěr, který shrnuje obsah práce.

Diplomantka se tématem zabývá již delší dobu a věnovala mu svou postupovou práci obhájenou v roce 2008. Téma je v rámci tvorby Florenského klíčové a je závažné i pro pochopení dobové duchovní atmosféry. Zároveň je tématem do značné míry kontroverzním, protože Florenskij se ve svých závěrech rozchází s většinovým názorem lingvistiky 20. století. Florenského koncepce bývá kritizována také některými filosofy a teology, pro determinativní pojmání jména a silné zdůrazňování „magičnosti“ slova. K tématu je tedy potřeba přistupovat s velkou badatelskou obezřetností, s pečlivou pojmovou prací a vědomím možných interpretačních kontextů. Florenského filosofie jména by měla být konfrontována se základními koncepty západní filosofie jazyka i současné lingvistiky.

Kontextům filosofie Florenského jsou věnovány pouze úvodní části práce; počínaje kapitolou 2 následuje již jen výklad myslitelových textů bez další konfrontace. Výklad v úvodní části pomíjí evropské myšlení o jazyce počínaje antickou filosofií a konče lingvistikou dvacátého století a zabývá se pouze „Filosofií jména v Rusku“. Ani zde se však nesečkáme s kritickým rozbořením problematiky. Výklad je veden široce, je zahájen křtem Rusi a končí u ruské filosoficko-náboženské renesance. V textu se hovoří o „západní filosofii jazyka“ *en bloc*, o vlivu „pravoslavného Východu“, o abecedě Cyrila a Metoděje, „в которую была вложена идея символического богопознания“ (viz s. 11-12). Vliv na filosofii jazyka měli podle textu práce také slavjanofilové, jejichž učení bylo rozvinuto F. Fortunatovem, N. Někrasovovem a A. Šachmatovem, kteří jazyk vnímali „не только как средство выражения мыслей, но и как орудие мышления“ (s. 13). Je zjevné, že se tu nejedná o kritickou práci s texty, pojmy a koncepty, ale o srovnávání nesourodých celků bez bližší analýzy a apriorní tvrzení bez skutečných důkazů. V takto širokých měřítkách se ztrácí „drobné“ výhrady, že filosofie V. S. Solovjova nebyla první systémovou filosofií v Rusku (s. 13) či že kořeny filosofie všejednoty nejsou u Eriugeny a Kusánského (s. 14, zde se odkazuje na Zeňkovského *Dějiny ruské filosofie* bez udání strany, rád bych věděl, kde o tom zmíněný autor takto referuje).

Část práce věnovaná samotným dílům Florenského je vlastně kontinuálním výkladem obsahu dotyčných děl. Stejně jako celá práce trpí nepřehledným členěním textu, který ztěžuje orientaci. Výklad je veden bez jakékoli další konfrontace s literaturou (které o Florenském dnes existuje mnoho), bez kritického odstupe či diskusního přístupu. I zde je ve filosofii autora řada kontroverzních míst (např. jeho nejednou kritizované etymologie), ta však diplomantka přechází bez komentáře. Chybí zde i poukázání na kontext celkového díla autora a odkazy na další jeho díla; lingvistická témata se vracejí v *Sloupu a opoře Pravdy* či ve *Filosofii kultu*.

Velkým problémem práce je z mého hlediska práce s literaturou. Nekritizují výhradní používání ruskojazyčné literatury, i když je možné (a snad by to bylo i přínosné) citovat literaturu i v jiných jazycích včetně češtiny. Závěrečná bibliografie je sice obšírná ale v práci samotné se odkazuje pouze na zlomek uvedené literatury. Téměř všechna literatura je citována v úvodních kapitolách; v části věnované Florenského textům se už odkazuje pouze na ně samotné. Ne všechny odkazy však mají stejnou relevanci. Při bližším čtení vychází najevo, že některé odkazy jsou „navíc“, tedy nedokazují žádnou konkrétní tezi či fakt. Tyto poznámky také zpravidla neobsahují odkaz na stránku. Po pomyslném vyloučení těchto odkazů „navíc“ se spektrum reálně používané literatury značně ztenčí; odpadne bohužel ta serióznější část literatury, která je pro kritické zkoumání zvolené problematiky nejpotřebnější (např. J. Meyendorff, S. S. Choružij).

Mám-li práci hodnotit jako celek, postrádám v ní analytický a kritický přístup k problematice. Převažuje dogmatické pojetí bez další diskuse a konfrontace. Dále schází vědecký, filosofický a teologický kontext problematiky. Sama autorka si tuto skutečnost uvědomuje (jak dosvědčuje třetí odstavec s. 59). Domnívám se, že práce ve stavu, v jakém je předkládána, nevyčerpává možnosti diplomové práce a k uchopení titulního tématu se nepřibližuje. Dále nejsou vyřešeny teoretické a metodologické obtíže spojené s tématem; jsou pouze v závěru konstatovány. O nevyřešení metodické části práce svědčí i její nepřehlednost.

Po zvážení všech aspektů práce navrhuji její hodnocení jako dobré.

V Praze 22. května 2011

Mgr. Hanuš Nykl, Ph.D.